RETTENS DOM (Femte Afdeling)

10. april 2003 *

I sag T-195/00,

Travelex Global and Financial Services Ltd, tidligere Thomas Cook Group Ltd, London (Det Forenede Kongerige),

Interpayment Services Ltd, London,

ved avocats C. Delcorde og D. Alexander, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgere,

* Processprog: engelsk.

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved K. Banks, som befuldmægtiget, bistået af avocat R.Z. Swift, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

angående en påstand om erstatning for den skade, sagsøgerne skal have lidt som følge af Kommissionens indførelse, anvendelse og markedsføring af det officielle euro-symbol, der hævdes at være grundlæggende identisk med et figurmærke, som sagsøgerne har ladet registrere,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.D. Cooke, og dommerne R. García-Valdecasas og P. Lindh,

justitssekretær: fuldmægtig J. Plingers,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 20. juni 2002,

afsagt følgende

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

1 Thomas Cook Group Ltd (nu Travelex Global and Financial Services Ltd) (herefter »Thomas Cook«) og dets datterselskab, Interpayment Services Ltd (herefter »ISL«), er to engelske selskaber, der udøver virksomhed inden for finansielle ydelser, internationale rejser og verdensomspændende tjenesteydelser vedrørende rejser. ISL udøver sin virksomhed gennem finansielle institutioner og rejsebureauer, der forhandler og sælger selskabets rejsechecks til de slutbrugere, som selskabet ikke selv handler direkte med.

2 ISL har inden for Den Europæiske Union registreret et varemærke, der består af et figurtegn. Varemærket blev registreret i Italien i 1991, i Tyskland, Spanien og Sverige i 1992 samt i Det Forenede Kongerige i 1993. Figurtegnet i ISL's varemærke består af et »C« eller en halvmåneform, der i midten gennemskæres horisontalt af to parallelle og kurvede streger.

ISL's figurtegn

3 Disse varemærker blev registreret for varer og tjenesteydelser i klasse 16 og 36 i Nice-arrangementet af 15. juni 1957 vedrørende international klassificering af varer og tjenesteydelser til brug ved registrering af varemærker, som revideret og ændret, og svarer til følgende beskrivelse:

— klasse 16: »Checks, rejsechecks, kort der kan anvendes som kreditkort, tryksager«

— klasse 36: »Bankvirksomhed og finansiel virksomhed«.

4 Ifølge sagsøgerne gengives ISL's figurtegn ikke på de rejsechecks, selskabet markedsfører, men i forbindelse med ISL's forretningstransaktioner med selskabets samarbejdspartnere. Sagsøgerne har fremlagt forskellige eksempler på publikationer rettet mod disse samarbejdspartnere, herunder navnlig meddelelser, en kontrakt, eksempler på brevpapir.

5 Det officielle eurosymbol blev tegnet af Kommissionens tjenestegrene i 1996 med henblik på indførelsen af euroen. Kommissionen besluttede, at den nye møntsort skulle have et officielt symbol, således at den på det politiske plan fik en symbolsk værdi, og således at det blev lettere at adskille den fra andre møntsorter. Det officielle eurosymbol blev præsenteret for medlemsstaternes stats- og regeringschefer samt pressen under Det Europæiske Rådsmøde i Dublin den 13. og 14. december 1996.

6 Ved skrivelse af 8. september 1998 skrev Thomas Cooks rådgivere til Kommissionen. Denne skrivelse indeholder bl.a. følgende afsnit:

»Interpayment Services Ltd, der er Thomas Cooks datterselskab, er indehaver af symbolet og varemærket INTERPAYMENT, der er indleveret i 25 lande, herunder visse af landene i Den Europæiske Union, for bankvirksomhed og finansiel virksomhed. De første registreringer af disse varemærker stammer fra 1989. Der er som bilag vedlagt et eksempel på symbolet ved siden af det af Kommissionen foreslåede symbol for euroen. De kan ved selvsyn konstatere, at det af Kommissionen foreslåede symbol er quasi-identisk med Thomas Cooks symbol.

Kommissionens markedsføring af eurosymbolet skader Thomas Cooks ejendomsret til varemærket og værdien af dette immaterielle aktiv. Vi skal venligst anmode om, at der afholdes et møde mellem parterne på et for Dem egnet tidspunkt, hvor vi kan drøfte sagen.«

7 Ved skrivelse af 23. september 1998 besvarede Kommissionen skrivelsen af 8. september 1998 således:

»Det skal bemærkes, at Kommissionen ikke forfølger noget erhvervsmæssigt formål ved brugen af eurosymbolet.

Det fremgår af de dokumenter, De har fremsendt, at eurosymbolet i vidt omfang adskiller sig fra det af Thomas Cook anvendte symbol, idet dette symbol ikke indeholder to horisontale linier og snarere ligner bogstavet »C« end bogstavet »E«.

Da vi således er af den opfattelse, at brugen af eurosymbolet ikke krænker Thomas Cooks ejendomsrettigheder til varemærket, er der ikke grundlag for at afholde et møde til drøftelse af denne sag.«

8 Thomas Cooks rådgivere og Kommissionen korresponderede yderligere mellem den 24. september 1998 og den 13. april 1999. Begge parter fastholdt deres stillingtagen.

9 Der blev ikke afholdt noget møde mellem sagsøgerne og Kommissionen.

Retsforhandlinger

10 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 26. juli 2000 har sagsøgerne anlagt nærværende sag.

11 Den skriftlige forhandling blev afsluttet den 8. juni 2001.

12 Ved skrivelse af 24. juli 2001 til Rettens Justitskontor har sagsøgerne dels gjort gældende, at Kommissionen i duplikken påberåbte sig to nye anbringender, dels anmodet om, at der blev rettet en fejlagtig henvisning til et bilag, der blev omtalt i et af deres indlæg.

13 Ved skrivelse af 25. oktober 2001 til Rettens Justitskontor har Kommissionen bestridt den påstand og den anmodning, som sagsøgerne fremsatte i deres skrivelse af 24. juli 2001.

14 Rettens Justitskontor har ved skrivelse af 8. august og 16. november 2001 oplyst parterne om, at de to ovennævnte skrivelser var medtaget i sagens akter, at de ville få lejlighed til at vende tilbage til disse punkter under den mundtlige forhandling, og at der senere ville blive truffet afgørelse om deres anmodninger.

15 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Femte Afdeling) dels besluttet at påbegynde den mundtlige forhandling, dels opfordret parterne til at fremlægge visse dokumenter og oplysninger inden retsmødet. Kommissionen blev navnlig opfordret til at fremkomme med bemærkninger til den rettelse, som sagsøgerne foretog i deres skrivelse af 24. juli 2001 vedrørende en henvisning til et bilag. Parterne har opfyldt disse anmodninger inden for den fastsatte frist.

16 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret Rettens spørgsmål under det offentlige retsmøde den 20. juni 2002.

17 Under retsmødet er parterne blevet enige om, at der under denne sag kun skal træffes afgørelse om Kommissionens eventuelle erstatningsansvar, uden at det samtidigt er hensigtsmæssigt på dette tidspunkt at udtale sig om et eventuelt tabs størrelse.

Parternes påstande

18 Sagsøgerne har nedlagt følgende påstande:

— Fællesskabet tilpligtes til sagsøgerne at betale 25,5 mio. engelske pund (GBP) med rente 6% p.a. fra datoen for afsigelsen af nærværende dom.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

19 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Sagsøgernes anbringende om krænkelse af varemærkerettigheder afvises fra påkendelse, ligesom sagsøgernes klagepunkter om uretmæssig tilsidesættelse af deres rettigheder og om ekspropriation, idet de bygger på påstanden om krænkelse af varemærkerettigheder.

— I øvrigt frifindes Kommissionen.

— Sagsøgerne tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Formaliteten

20 Kommissionen har anført, uden formelt at fremsætte en formalitetsindsigelse i medfør af procesreglementets artikel 114, stk. 1, at sagsøgernes anbringende og klagepunkter om krænkelse af varemærkerettigheder ikke kan antages til realitetsbehandling i henhold til artikel 44, stk. 1, i Rettens procesreglement.

21 Sagsøgerne har i øvrigt hævdet, at Kommissionen i duplikken har fremsat to nye anbringender, der ikke kan antages til realitetsbehandling. Sagsøgerne har ligeledes anført, at de har foretaget en fejlagtig henvisning til et bilag i stævningen. Kommissionen har anført, at den ikke har påberåbt sig to nye anbringender i duplikken, og at den bestrider, at sagsøgernes rettelse af en henvisning til et bilag i stævningen kan antages til realitetsbehandling.

22 Disse argumenter skal nu behandles.

Realitetspåkendelse af anbringendet og klagepunkterne om krænkelse af varemærkerettigheder

23 Kommissionen har påpeget, at en stævning indleveret til Retten skal indeholde en kort fremstilling af søgsmålsgrundene, og de skal være fremstillet på en tilstrækkelig præcis måde, navnlig for så vidt angår de påberåbte retsregler.

24 Selv om en krænkelse af nationale varemærker er omfattet af de pågældende staters varemærkeret, har sagsøgerne imidlertid ikke angivet de nationale varemærker og de eventuelt relevante nationale bestemmelser. Sagsøgerne har kun påberåbt sig artikel 5, stk. 1, litra b), i Rådets første direktiv 89/104/EØF af 21. december 1988 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker (EFT 1989 L 40, s. 1, herefter »første varemærkedirektiv«) til støtte for anbringendet om krænkede varemærkerettigheder.

25 Henset hertil og i betragtning af, at det ikke påhviler Kommissionen at foretage de undersøgelser, der er nødvendige for at identificere de pågældende varemærkerettigheder, anser Kommissionens sig ikke for at være i stand til at tage endelig stilling til stævningen. Kommissionen er derfor af den opfattelse, at sagsøgernes anbringender om dels krænkelse af varemærkerettigheder, dels tilsidesættelse af almindelige retsprincipper og ekspropriation bør afvises, idet de sidstnævnte støttes på påstanden om krænkelse af varemærkerettigheder.

26 Retten skal bemærke, at en stævning efter artikel 44, stk. 1, litra c), i Rettens procesreglement skal angive søgsmålets genstand og en kort fremstilling af søgsmålsgrundene. Disse angivelser skal være tilstrækkeligt klare og præcise til, at sagsøgte kan tilrettelægge sit forsvar, og Retten i givet fald på det således foreliggende grundlag kan tage stilling til sagen. Af retssikkerheds- og retsplejehensyn er det en forudsætning for, at en sag kan antages til realitetsbehandling, at de væsentlige faktiske og retlige omstændigheder, som søgsmålet støttes på, eventuelt kortfattet, men dog på en sammenhængende og forståelig måde, fremgår af selve stævningen (Rettens dom af 29.1.1998, sag T-113/96, Dubois et Fils mod Rådet og Kommissionen, Sml. II, s. 125, præmis 29).

27 For at opfylde disse krav skal en stævning, hvori der nedlægges påstand om betaling af erstatning for skade forvoldt af en fællesskabsinstitution, indeholde de

elementer, der gør det muligt at identificere den adfærd, som sagsøgeren bebrejder institutionen, grundene til, at han antager, at der består en årsagsforbindelse mellem adfærden og det tab, han hævder at have lidt, samt karakteren og størrelsen af dette tab (dommen i sagen Dubois et Fils mod Rådet og Kommissionen, præmis 30).

28 I denne sag opfylder stævningen imidlertid disse minimumskrav for så vidt angår anbringendet og klagepunkterne om krænkede varemærkerettigheder. Det fremgår nemlig af sagsøgernes indlæg, at de ønsker at gøre Fællesskabet ansvarligt med henblik på at opnå erstatning for den hævdede skade, nemlig tabet af den grundlæggende funktion og værdi af ISL's varemærke. Denne skade, der påstås at være lidt på grund af, at det officielle eurosymbol er indført og anvendt, kan ifølge sagsøgerne tilregnes Kommissionen. Kommissionen har forvoldt den påståede skade, navnlig ved at tilsidesætte de varemærkerettigheder, ISL har til sit figurtegn, således som defineret i første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b).

29 Stævningen indeholder derfor, i modsætning til det af Kommissionen hævdede, præciseringer, der formelt set er tilstrækkelige, vedrørende retsgrundlaget for påstanden om varemærkekrænkelse, således at formalitetsindsigelsen ikke er begrundet.

30 Det skal i den forbindelse fastslås, at Kommissionens argument om, at sagsøgerne skulle have påberåbt sig de for denne sag relevante bestemmelser i national ret, vedrører de nødvendige betingelser for, at Kommissionen kan ifalde ansvar, og er dermed ikke omfattet af behandlingen af sagens formalitet. Undersøgelsen af dette argument er derfor forbundet med behandlingen af tvistens realitet.

Realitetspåkendelse af to angiveligt nye anbringender, der er fremsat af Kommissionen i duplikken

31 Sagsøgerne har kritiseret Kommissionen for først i duplikken at have taget stilling til anbringenderne om en tilsidesættelse af almindelige fællesskabsretlige grundsætninger, om ekspropriation og om brud på den ligelige fordeling af offentlige byrder, mens den skulle have taget stilling hertil i svarskriftet for at give sagsøgerne mulighed for at svare på denne argumentation i replikken.

32 Sagsøgerne har kritiseret Kommissionen for at have påberåbt sig argumentet om »udvanding« af ISL's varemærke for første gang i duplikken.

33 Retten skal påpege, at i henhold til artikel 48, stk. 2, første afsnit, i Rettens procesreglement må der ikke fremsættes nye anbringender under sagens behandling, medmindre de støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne.

34 I denne forbindelse er det i øvrigt blevet fastslået, at et anbringende, der udgør en uddybning af et anbringende, der tidligere er fremsat direkte eller indirekte, og som har en nær sammenhæng med dette, antages til realitetsbehandling (jf. analogt Rettens dom af 26.10.2000, sag T-154/98, Asia Motor France m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 3453, præmis 42).

35 Hvad for det første angår anbringendet om et brud på den ligelige fordeling af offentlige byrder skal det anføres, at Kommissionen har besvaret dette anbringende i svarskriftets afsnit C), der har overskriften »[a]nsvar på grundlag af en lovlig retsakt«.

36 Hvad for det andet angår anbringenderne om dels en tilsidesættelse af almindelige fællesskabsretlige grundsætninger, dels ekspropriation, har Kommissionen i svarskriftet anført, at alle de hævede ulovligheder støttes på sagsøgernes påstand om, at Kommissionen har krænket ISL's varemærkeret og/eller ikke har udvist tilstrækkelig omhu ved ikke at foretage en undersøgelse af ældre rettigheder, inden den indførte det officielle eurosymbol. Ifølge Kommissionen er denne analyse af sagsøgernes argumenter ligeledes en uundgåelig følge af det forhold, at varemærkeretten definerer anvendelsesområdet for velerhvervede rettigheder og grænserne for den intellektuelle ejendomsret, som ISL angiveligt har fået eksproprieret.

37 Kommissionen har herefter i sin redegørelse anført at ville godtgøre, at der ikke er krænket nogen varemærkeret til et gyldigt varemærke, og at den manglende undersøgelse af ældre rettigheder ikke er tegn på forsømmelighed.

38 Det ses derfor — således som Kommissionen har gjort gældende — at Kommissionen er af den opfattelse, at disse anbringenders berettigelse er forbundet med anbringendet om en krænkelse af de rettigheder, som ISL har til sit varemærke.

39 For så vidt angår Kommissionens to første argumenter kan sagsøgerne således ikke gyldigt under behandlingen af sagens formalitet anfægte det valg, som Kommissionen har foretaget ved opstillingen af argumenter til imødegåelse af sagsøgernes argumenter.

40 Hvad for det tredje angår sagsøgernes påstand om, at Kommissionen i duplikken skulle have fremsat et nyt anbringende om »udvanding« af ISL's varemærke, fremgår det tydeligt af duplikken, at Kommissionen har fundet det nødvendigt at behandle problemet om »udvanding« af ISL's varemærke som en imødegåelse af sagsøgernes argumenter i replikken (punkt 21).

41 Det følger heraf, at sagsøgerne heller ikke under behandlingen af sagens formalitet kan anfægte Kommissionens retlige analyse, der eventuelt adskiller sig fra sagsøgernes, af sagsøgernes argumenter.

42 Det kan under alle omstændigheder ikke antages, at kontradiktionsprincippet er tilsidesat i denne sag, idet sagsøgerne under retsmødet har haft lejlighed til at vende tilbage til de påståede nye argumenter, som Kommissionen har påberåbt sig i duplikken.

43 På baggrund af ovenstående skal sagsøgernes påstand om Kommissionens hævdede nye anbringender i duplikken forkastes.

Realitetspåkendelsen af den ændrede henvisning til et bilag omtalt i stævningen

44 Sagsøgerne har i deres skrivelse 24. juli 2001 gjort opmærksom på, at de havde foretaget en fejlagtig henvisning til et af bilagene i deres indlæg. De har nemlig i deres skriftlige indlæg hævdet, at ISL's varemærke, der består af figurtegnet i sig selv, var registreret i flere medlemsstater. Beviset for denne registrering findes imidlertid ikke i bilag 3 til stævningen som angivet af sagsøgerne, men i bilag 1 til bilag 21 til stævningen og i bilag 1 til replikken. Bilag 3 til stævningen indeholder blot en liste over de lande, som ISL's varemærke, der består af ISL's figurmærke i sammenhæng med ordet »Interpayment«, er registreret i.

45 Kommissionen har svaret, at sagsøgerne væsentligt har ændret deres påstand, idet de gennem ændringen af en henvisning til et bilag har gjort gældende, at det for

sagen relevante varemærke består af ISL's figurtegn i sig selv og ikke, således som sagsøgerne tidligere havde hævdet, ved ISL's figurtegn i sammenhæng med ordet »Interpayment«.

46 Retten skal fastslå, at sagsøgerne i stævningen har angivet, at ISL først fik registreret figurtegnet i sammenhæng med ordet »Interpayment«, og derefter fik registreret figurtegnet i sig selv i de lande og for de vareklasser, der er opregnet i bilag 3 til replikken, og at de efterfølgende i replikken blot har henvist til ISL's varemærke som figurtegnet i sig selv.

47 Det skal ligeledes anføres, at sagsøgerne i replikken har præciseret, dels at der var foretaget tre typer registreringer, nemlig registrering af figurtegnet i sammenhæng med ordet »Interpayment«, registrering af figurtegnet i sig selv og registrering af ordet »Interpayment« i sig selv, dels at sagen alene vedrører det varemærke, der er genstand for den anden type registrering, og endelig at bilag 3 kun vedrører registreringen af figurtegnet i sig selv.

48 Den følger heraf, at selv om sagsøgerne har været længe om at foretage denne rettelse, fremgår det ikke desto mindre heraf, at deres sag alene vedrører ISL's varemærke gengivet som figurtegnet i sig selv, hvilket er i modsætning til det af Kommissionen hævdede.

49 Under disse omstændigheder, hvor det bilag, der skulle have været påberåbt i stedet for bilag 3 til stævningen, er bilag 21 til stævningen — hvilket ikke udgør en for sen fremlæggelse af beviser i henhold til procesreglementets artikel 48, stk. 1 — kan sagsøgernes rettelse i skrivelsen af 24. juli 2001 vedrørende det

påberåbte bilagsnummer ikke udgøre en væsentlig ændring af deres påstand under sagens behandling.

50 Herudover skal det påpeges, at Retten gav Kommissionen lejlighed til skriftligt inden retsmødet og derefter under retsmødet at fremsætte bemærkninger til denne rettelse, hvorfor kontradiktionsprincippet og retten til forsvar er overholdt.

51 Kommissionen anførte i øvrigt under retsmødet, at den på trods af den væsentlige ændring af sagens genstand, der fulgte af denne rettelse, var af den opfattelse, at sagsøgernes sag vedrørte ISL's varemærke, der er gengivet som figurtegnet i sig selv.

52 Det følger heraf, at Kommissionens argumenter vedrørende dette spørgsmål skal forkastes.

Realiteten

53 Ifølge fast retspraksis skal erstatningssøgsmål sigte mod at opnå erstatning for tab, der er forårsaget af retsakter, af undladelser af at vedtage sådanne retsakter eller fællesskabsinstitutionernes ulovlige adfærd (Domstolens dom af 5.10.1998, sag 180/87, Hamill mod Kommissionen, Sml. s. 6141, af 19.5.1992, forenede sager C-104/89 og C-37/90, Mulder m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 3061, og dommen i sagen Dubois et Fils mod Rådet og Kommissionen).

54 I denne forbindelse, vedrørende Fællesskabets erstatningsansvar uden for kontraktforhold anerkender fællesskabsretten en ret til erstatning, såfremt følgende betingelser er opfyldt, nemlig at den bestemmelse, der er tilsidesat, har til formål at tildele borgerne rettigheder, at tilsidesættelsen er tilstrækkeligt kvalificeret, at der er lidt tab, og endelig at der er en direkte årsagsforbindelse mellem Fællesskabets tilsidesættelse og de skadelidtes tab (jf. i denne retning Domstolens dom af 4.7.2000, sag C-352/98 P, Bergaderm og Goupil mod Kommissionen, Sml. I, s. 5291, præmis 42).

55 Sagsøgerne har til støtte for erstatningssøgsmålet i medfør af artikel 288, stk. 2, EF påberåbt sig flere anbringender vedrørende for det første en krænkelse af ISL's varemærkerettigheder, for det andet en tilsidesættelse af almindelige fællesskabsretlige grundsætninger og for det tredje ekspropriation. Sagsøgerne har ligeledes påberåbt sig et anbringende om et brud på den ligelige fordeling af offentlige byrder.

Ansvar på grundlag af den hævdede ulovlige adfærd fra Kommissionens side

56 Sagsøgerne har i det væsentlige anført, at ISL's figurtegn anvendes i hele verden for at betegne og adskille ISL's virksomhed inden for den finansielle sektor, og at det officielle eurosymbol, der er indført, anvendt og markedsført af Kommissionen, unægtelig har en visuel lighed med ISL's figurtegn. Sagsøgerne er af den opfattelse, at den vidt udbredte anvendelse af det officielle eurosymbol har medført, at ISL's figurtegn har mistet sit særpræg, måske endda sin gyldighed, og at ISL's varemærke ikke længere kan udføre sin grundlæggende funktion. Sagsøgerne har i denne forbindelse anført, at Kommissionen ikke ved indførelsen af det officielle eurosymbol foretog nogen som helst undersøgelse af ældre rettigheder, hvilket ville have givet Kommissionen oplysninger om ISL's figurtegn. Sagsøgerne har ligeledes fastslået, at Kommissionen har tilsidesat sin forpligtelse til at overholde deres ejendomsrettigheder og -interesser.

57 Retten skal fastslå, at der i denne sag skal foretages en undersøgelse af, om Kommissionens adfærd var lovlig, da den indførte, anvendte og opfordrede tredjemand til at anvende det officielle eurosymbol.

58 Hvad angår forløbet med indførelsen af det officielle eurosymbol fremgår det af sagens akter, at der blev tegnet forskellige eksempler på grafiske udformninger heraf af Kommissionens tjenestegrene, nærmere bestemt af Generaldirektoratet »AV-sektoren, Information, Kommunikation og Kultur«, og at disse udformninger blev forelagt et panel af europæiske borgere, der heriblandt udvalgte to. Kommissionens formand og en kommissær foretog det endelige valg af det officielle symbol for den fælles valuta. Valget af dette officielle symbol var en del af kommunikationsprogrammet »Euro, en fælles valuta i Europa«. Kommissionens meddelelse KOM(97) 418 af 23. juli 1997 om brugen af eurosymbolet er et af de tekniske aspekter ved indførelsen af euroen.

Det første anbringende, krænkelse af varemærkerettigheder

— Parternes argumenter

59 Sagsøgerne har gjort gældende — med henvisning til første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b) — at Kommissionen har krænket og fortsat krænker ISL's varemærkerettigheder, idet der i det væsentlige er en lighed mellem det officielle eurosymbol og ISL's figurtegn, at Kommissionen har anvendt og har opfordret tredjemand til at anvende dette tegn erhvervsmæssigt uden ISL's samtykke, og at der er risiko for forveksling og for, at der antages at være en forbindelse mellem det officielle eurosymbol og ISL's figurtegn.

60 Sagsøgerne har henvist til, at ISL har registreret tre forskellige varemærker, nemlig for det første ordet »Interpayment«, for det andet ISL's figurtegn og for det tredje ISL's figurtegn i sammenhæng med ordet »Interpayment«, og at deres sag vedrører registreringen af det andet varemærke, dvs. ISL's figurtegn i sig selv.

61 Sagsøgerne har gjort gældende, at Kommissionen ikke har bestridt, at sagsøgerne ikke har givet deres samtykke til brugen af det officielle eurosymbol.

62 Hvad for det første angår brugen af det officielle eurosymbol er sagsøgerne af den opfattelse, at Kommissionens synspunkt om, at dens brug og opfordring til at bruge det officielle eurosymbol ikke opfylder økonomiske formål og dermed en erhvervsmæssig brug, er for restriktivt, idet enhver brug i en forretningsmæssig eller økonomisk sammenhæng svarer til en erhvervsmæssig brug af varemærket i forretningslivet.

63 Sagsøgernes direkte konkurrenter anvender nemlig det officielle eurosymbol på deres rejsechecks i euro, og dette tegn er mere generelt genstand for en brug i den finansielle sektor og turistbranchen. Endvidere har Kommissionen brugt og opfordret andre til at bruge det officielle eurosymbol i en forretningsmæssig sammenhæng og ikke udelukkende til at betegne en møntsort. Det at fremme gengivelsen af det officielle eurosymbol på hatte eller tørklæder er — uafhængig af det forfulgte formål — en erhvervsmæssig aktivitet, nemlig indførelsen af symbolet for en ny møntsort.

64 Sagsøgerne har i den forbindelse henvist til, at første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 3, litra a), udtrykkeligt forbyder, at det registrerede tegn anbringes på varer. Kommissionen har imidlertid anerkendt at have anbragt det officielle eurosymbol på et stort antal varer, dog udelukkende med det formål at fremme bevidstheden om euroen.

65 Sagsøgerne har i øvrigt anført, at Kommissionen i denne sammenhæng har iværksat alle forretningsmæssige teknikker i en kampagne for at fremme bevidstheden om et nyt varemærke.

66 Sagsøgerne har konkluderet, at Kommissionens adfærd medfører, at deres varemærke mister sit særpræg, at det fratages sin grundlæggende funktion, og at det dermed taber sin værdi som ISL's figurtegn.

67 Hvad for det andet angår betingelsen om, at der skal være lighed mellem tegnene, har sagsøgerne gjort gældende, at det almindelige helhedsindtryk ved en sammenligning mellem ISL's figurtegn og det officielle eurosymbol er en stærk lighed. Kommissionen har i denne forbindelse i øvrigt ikke anfægtet udtalelserne fra de tre varemærkeeksperter, der er udpeget af sagsøgerne, og som finder, at de pågældende tegn i det væsentlige ens.

68 Hvad for det tredje angår forvekslingsrisikoen har sagsøgerne anført, at det er blevet udtalt, at en forveksling, der kan gribes retligt ind over for, kan opstå, når forbrugeren ikke længere opfatter varemærket som et kendetegnende element for mærkets indehaver, og sagsøgerne har herved henvist til en dom fra en retsinstans i Det Forenede Kongerige (Provident Financial PLC mod Halifax Building Society, Court of Appeal, FSR 1994, s. 81). I denne sag består problemet ikke i det forhold, at personer forestiller sig, at de køber sagsøgernes varer, når det officielle eurosymbol er anbragt på varerne, men i det forhold, at ISL's kunder holder op med at forbinde ISL's figurtegn med ISL's varer, hvorfor tegnet af denne årsag mister hele sit særpræg og sin grundlæggende funktion.

69 Hvad for det fjerde angår betingelsen om anseelse har sagsøgerne hævdet, at selv om de varemærker, der bruges i samhandelen mellem virksomheder, adskiller sig fra dem, der bruges i forholdet til den brede offentlighed, spiller de unægtelig en

rolle ved genkendelsen af oprindelsen, kvaliteten og særpræget og kan dermed drage fordel af bestemmelserne i første varemærkedirektiv. ISL's varemærke skal i øvrigt give kunderne, der er erhvervsdrivende, indtryk af et neutralt image.

70 Kommissionen har indledningsvis fremført, at de relevante bestemmelser i denne sag er den lovgivning, som er vedtaget af medlemsstaterne til gennemførelse af første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b), i de stater, hvori ISL's varemærke er registreret. Kommissionen har imidlertid i et forsøg på at forenkle sagen bemærket, at den argumenterer i henhold til den nævnte bestemmelse snarere end i henhold til de nationale bestemmelser til gennemførelse af direktivet.

71 Kommissionen har herved anført, at det varemærke, ISL har indgivet i de ovennævnte medlemsstater, ikke består af figurtegnet i sig selv, men af en sammensætning af tegnet og ordet »Interpayment«, hvilket er i modstrid med det af sagsøgerne hævdede.

72 Da ISL's figurtegn imidlertid altid bruges i sammenhæng med ordet »Interpayment«, der udgør den dominerende bestanddel af varemærket, kan de virksomheder og erhvervsdrivende, som kommer i kontakt med dette varemærke, ikke forveksle det med det officielle eurosymbol.

73 Kommissionen er i den forbindelse af den opfattelse, at sagsøgerne ikke har fremlagt bevis for, at de opfylder betingelser for beskyttelse af de rettigheder, som en varemærkeindehaver har i henhold til første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b).

74 Hvad for det første angår betingelsen om erhvervsmæssig brug har Kommissionen gjort gældende — i modsætning til det af sagsøgerne hævdede — at den

aldrig har brugt det officielle eurosymbol erhvervsmæssigt, idet Kommissionen som et udøvende organ i en overnational organisation ikke udøver nogen erhvervsmæssig virksomhed. Kommissionen har i den forbindelse påpeget, at den eneste brug, der er gjort af det officielle eurosymbol, er i forhold til varer og tjenesteydelser, som kun har til formål at fremme idéen om den nye møntsort ved gratis at uddele genstande (hatte og tørklæder), hvorpå det officielle eurosymbol er gengivet, til stats- eller regeringschefer og til pressen. Under alle omstændigheder ligner disse varer ikke de varer i klasse 16 og 36, for hvilke ISL's figurtegn er registreret.

75 Det fremgår endvidere af meddelelsen af 23. juli 1997, at Kommissionen bruger og opfordrer tredjemand til at bruge det officielle eurosymbol til at betegne den fælles valuta. Denne brug har derfor ikke til formål at angive de pågældende varers eller tjenesteydelsers oprindelse, men udelukkende at fremme det almindelige kendskab til det officielle eurosymbol.

76 Kommissionen har i den forbindelse understreget, at sagsøgerne i stævningens punkt 31 har anerkendt, at brugen af det officielle eurosymbol til at betegne en møntsort ikke kan sidestilles med en erhvervsmæssig brug. Selv om det antages, at denne brug faktisk sker erhvervsmæssigt, er den under alle omstændigheder omfattet af anvendelsesområdet for undtagelsen i første varemærkedirektivs artikel 6, stk. 1, litra b).

77 Hvad for det andet angår ISL's figurtegns omdømme har Kommissionen bemærket, at det fremgår af Domstolens praksis, at et varemærkes særpræg og renommé skal tages i betragtning ved bedømmelsen af ligheden og risikoen for forveksling (Domstolens dom af 11.11.1997, sag C-251/95, SABEL, Sml. I, s. 6191, og af 29.9.1998, sag C-39/97, Canon Kabushiki Kaisha, Sml. I, s. 5507). I denne sag fremgår det tydeligt af »Corporate Identity Interpayment Guidelines«, at sagsøgernes varemærker ikke er rettet mod den brede offentlighed, der i øvrigt ikke vil kunne genkende dem, idet ISL's figurtegn ikke findes på

Interpayments rejsechecks. Det svage omdømme betyder, at ISL's figurtegn kun kan gives en svag beskyttelse. Kommissionen har fremført, at sagsøgerne i øvrigt har undladt at fremlægge bevis for, at deres kunder opfatter ISL's figurtegn som et særpræget tegn, der er vigtigt for deres virksomhed.

78 Kommissionen har endelig fastslået, at sagsøgerne har brugt ISL's varemærke over for en begrænset gruppe af virksomheder og erhvervsdrivende, der ikke har vanskeligt ved at adskille det officielle eurosymbol fra ISL's figurtegn.

79 For så vidt angår ligheden mellem tegnene i henhold til første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b), er Kommissionen af den opfattelse, at der højst er en svag lighed mellem ISL's figurtegn og det officielle eurosymbol.

80 Hvad angår graden af lighed mellem varerne og tjenesteydelserne har Kommissionen bemærket, at ISL's varemærke kun er registreret i klasse 16 og 36, og at sagsøgerne kun støtter klagepunktet om krænkede varemærkerettigheder på brugen af det officielle eurosymbol på rejsechecks og inden for rammerne af visse finansielle tjenesteydelser. Kommissionen har imidlertid bemærket, at de øvrige af sagsøgerne omtalte varer og tjenesteydelser ikke har nogen lighed med de varer og tjenesteydelser, der er dækket af disse specifikationer. Enhver anbringelse af det officielle eurosymbol på varer, der adskiller sig fra dem, som er dækket af ISL's varemærke, er dermed ikke relevant i forhold til første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b), og kan i den forbindelse ikke udgøre en krænkelse af varemærkerettighederne.

81 Hvad endelig angår risikoen for forveksling har Kommissionen anført, at da ISL's varemærke ikke har noget omdømme i den brede offentlighed, kan der ikke være en sådan risiko blandt denne persongruppe. Kommissionen har endvidere gjort gældende, at erhvervskredse og erhvervsdrivende, der kommer i kontakt med

ISL's varemærke, ved, at det officielle eurosymbol betegner en møntfod, og ikke tænker på, om de varer eller tjenesteydelser, som er forsynet med varemærket, stammer fra sagsøgerne eller fra Kommissionen.

82 Herudover har sagsøgerne erkendt, at der ikke er mulighed for forveksling hvad angår den forretningsmæssige oprindelse, og er af den opfattelse, at den eksisterende risiko vedrører det forhold, at ISL's kunder holder op med at tro, at ISL's figurtegn kendetegner ISL's varer. Denne form for risiko, der kendetegner en »udvanding« af varemærket, er ikke relevant i henhold til første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b). Denne situation kendetegner højest en risiko for, at der antages at være en forbindelse, hvilket Domstolen ikke har fundet tilstrækkeligt til at anerkende, at der består forvekslings risiko i henhold til ovennævnte artikel 5 (SABEL-dommen, Canon Kabushiki Kaisha-dommen og Domstolens dom af 22.6.2000, sag C-425/98, Marca Mode, Sml. I, s. 4861).

83 Hvad angår sagsøgernes påberåbelse af dommen fra High Court i sagen Provident Financial PLC mod Halifax Building Society (FSR 1994, s. 81) er Kommissionen af den opfattelse, at denne sag er irrelevant og under alle omstændigheder er blevet pådømt i henhold til den lov, der fandt anvendelse forud for det i denne sag gældende direktiv.

— Rettens bemærkninger

84 Sagsøgerne er vedrørende det første anbringende af den opfattelse, at Kommissionens krænkelse af ISL's varemærkerettigheder er retsstridig, idet ISL har eneret til at bruge sit registrerede figurtegn. Sagsøgerne har i denne forbindelse henvist til første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b), som fastsætter betingelserne for, hvornår indehaveren af et registreret varemærke kan forbyde tredjemand at gøre brug af et tegn, der er identisk med eller ligner varemærket.

85 Det skal indledningsvis fastslås, at Fællesskabets institutioner er forpligtet til at efterleve fællesskabsretten som en helhed, herunder afledt ret, og inden for disse rammer de foranstaltninger, der har til formål at tilnærme de love og administrative bestemmelser i medlemsstaterne, der har en direkte virkning på fællesmarkedets indførelse eller funktion (jf. analogt Domstolens dom af 14.5.2002, sag C-383/00, Kommissionen mod Tyskland, Sml. I, s. 4219, præmis 18 in fine).

86 Kommissionen kan således ikke undlade at tage hensyn til bestemmelserne i første varemærkedirektiv, der efter forslag fra Kommissionen blev vedtaget med enstemmighed af Rådet i medfør af artikel 94 EF. Det skal i den forbindelse anføres, at dette direktiv tilsigter, at registrerede varemærker nyder en ensartet beskyttelse i alle medlemsstaterne.

87 Der må lægges vægt på, at ifølge fast retspraksis er erstatningssøgsmålet i artikel 235 EF og artikel 288, stk. 2, EF indført som en selvstændig søgsmålsform med et ganske særligt formål inden for rammerne af Fællesskabets søgsmåls- og klageregler og med særlige betingelser udfærdiget med dette formål for øje. Erstatningssøgsmålet skal ganske vist bedømmes i forhold til hele det retsbeskyttelsessystem, der gælder for de enkelte retssubjekter, og kan således i visse tilfælde kun antages til realitetsbehandling, hvis de nationale retsmidler er udtømt, men det er dog en forudsætning, at disse nationale retsmidler effektivt beskytter de retssubjekter, der er af den opfattelse, at de er blevet krænket ved fællesskabsinstitutionernes retsakter, og at de kan sikre erstatning af det påståede tab (Domstolens dom af 29.9.1987, sag 81/86, De Boer Buizen mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 3677, præmis 9).

88 Konkret vil sagsøgerne dog ikke kunne få medhold i deres erstatningskrav med henvisning til, at retsinstanserne i de medlemsstater, hvori ISL's figurtegn er registreret, fastslår, at Kommissionen har krænket dette tegn.

89 Ifølge artikel 235 EF og artikel 288 EF har Fællesskabets retsinstanser enekompetence i sager om erstatning, som anlægges mod Fællesskabet, der i henhold til artikel 288, stk. 2, EF — i overensstemmelse med de almindelige grundsætninger, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer — skal erstatte skader forvoldt af dets institutioner eller af dets ansatte under udøvelsen af deres hverv (Domstolens dom af 13.3.1992, sag C-282/90, Vreugdenhil mod Kommissionen, Sml. I, s. 1937, præmis 14).

90 Det skal derfor undersøges, om Kommissionen, således som sagsøgerne har hævdet, har begået en ansvarspådragende retsstridig handling ved at indføre, bruge og opfordre tredjemand til at anvende det officielle eurosymbol uden hensyntagen til betingelserne for beskyttelse af det registrerede varemærke i henhold til første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b).

91 Første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b), om »rettigheder, der er knyttet til varemærket«, har følgende ordlyd:

»Det registrerede varemærke giver indehaveren en eneret. Indehaveren kan forbyde tredjemand, der ikke har hans samtykke, at gøre erhvervsmæssig brug af

[...]

b) et tegn, der er identisk med eller ligner varemærket, når de varer eller tjenesteydelser, der er dækket af varemærket, er af samme eller lignende art

som dem, der er dækket af det pågældende tegn, og der som følge heraf i offentlighedens bevidsthed er risiko for forveksling, herunder at der er en forbindelse med varemærket.«

92 Det skal under hensyn til de betingelser for beskyttelse, der er defineret i nævnte bestemmelse, først afgøres, om Kommissionen har gjort erhvervsmæssig brug af det officielle eurosymbol.

93 Det er i denne forbindelse fastslået, at brugen af et tegn, der er identisk med varemærket, klart finder sted erhvervsmæssigt, når den finder sted i forbindelse med en erhvervsmæssig virksomhed, hvormed der søges opnået økonomisk vinding (Domstolens dom af 12.11.2002, sag C-206/01, Arsenal Football Club, Sml. I, s. 10273, på s. 10299, præmis 40, og generaladvokat Juiz-Jarabo Colomers forslag til afgørelse i samme sag, Sml. I, s. 10275 punkt 59).

94 I tiende betragtning til første varemærkedirektiv udtales det, at formålet med den af varemærket ydede beskyttelse navnlig er at sikre varemærkets funktion som angivelse af oprindelse. Ifølge retspraksis er varemærkets afgørende funktion at garantere oprindelsen af varen eller tjenesteydelsen, der er omfattet af varemærket, over for forbrugeren eller den endelige bruger, som dermed sættes i stand til uden risiko for forveksling at adskille varen eller tjenesteydelsen fra varer eller tjenesteydelser med en anden forretningsmæssig oprindelse, og at varemærket, for at det kan udøve sin funktion som en væsentlig bestanddel af den ordning med loyal konkurrence, som skal gennemføres efter traktaten, skal udgøre en garanti for, at alle varer eller tjenesteydelser, der er forsynet med det, er blevet fremstillet under kontrol af én bestemt virksomhed, der er ansvarlig for deres kvalitet (jf. Domstolens dom af 17.10.1990, sag C-10/89, HAG GF, Sml. I, s. 3711, præmis 13 og 14, samt Canon-dommen, præmis 28).

95 I denne sag udgør det officielle eurosymbol ikke et tegn, der anbringes på varer eller tjenesteydelser med henblik på at adskille dem fra andre varer eller tjenesteydelser og således gøre det muligt for kundekredsen at identificere deres

oprindelse, men tilsigter at betegne en fælles valuta, og der foranstilles eller følger ofte et tal. Kommissionens meddelelse af 23. juli 1997 omtaler i øvrigt i denne forbindelse, at Kommissionen opfordrer brugere af møntsorten til at bruge det officielle eurosymbol hver gang, det er nødvendigt med et særpræget symbol for at beskrive pengebeløbet i euro, f.eks. for prislister og fakturaer, for checks og for ethvert andet retligt instrument. Det er heri ligeledes angivet, at den foreløbige definition af et officielt eurosymbol også afspejler euroens egnethed til at blive en af verdens førende valutaer.

96 Brugen af det officielle eurosymbol som en måde at betegne den fælles valuta svarer således ikke til en erhvervsmæssig brug af et tegn, der udgør et varemærke, i henhold til første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b).

97 Endvidere tjente Kommissionens handlinger — selv om det ikke kan bestrides, at Kommissionen opfordrede tredjemand til at gøre brug af det officielle eurosymbol, herunder inden for rammerne af finansielle transaktioner — alene til at fremme udbredelsen af det officielle eurosymbol som en måde at betegne den fælles valuta og ikke som et tegn, der tilsigtede at adskille bestemte varer eller tjenesteydelser.

98 I denne forbindelse kan den af sagsøgerne påberåbte omstændighed, at Kommissionen under Det Europæiske Rådsmøde i Dublin i 1996 til stats- og regeringscheferne samt til pressen uddelte tørklæder og hatte, hvorpå det officielle eurosymbol fandtes, ikke udgøre erhvervsmæssig brug. Selv om denne brug under visse forhold kan sidestilles med reklame, drejede det sig for Kommissionen, der handlede som en overnational enhed, hverken om at fremme handelen med varer, hvorpå det officielle eurosymbol var anbragt, at adskille disse varer som hidrørende fra en bestemt virksomhed, eller at præsentere et symbol, der gav mulighed for en identifikation af varen, men at symbolisere indførelsen og genkendelsen af denne grafiske gengivelse som et officielt symbol på den fælles valuta.

99 Der kan derfor ikke være tale om brug i forbindelse med en forretningsmæssig virksomhed, der består i at fremstille og levere varer eller tjenesteydelser til et givent marked.

100 Hvad angår det forhold, at det officielle eurosymbol er blevet anbragt på forskellige varer, såsom de varer, der er nævnt i Kommissionens tryksag »[t]he Euro on everything, everywhere«, der er fremlagt af sagsøgerne, samt på en belgisk lotteriseddel, der ligeledes er fremlagt af sagsøgerne, har sagsøgerne hverken fremlagt bevis for, at Kommissionen står bag markedsføringen eller uddelingen heraf, eller at disse varer er markedsført i de medlemsstater, hvori ISL's figurtegn er registreret.

101 Fællesskabet kan imidlertid kun gøres ansvarligt for et tab, der er en tilstrækkelig direkte følge af den pågældende institutions ulovlige adfærd (Rettens dom af 29.10.1998, sag T-13/96, TEAM mod Kommissionen, Sml. II, s. 4073, præmis 68). Selv om det antages, at markedsføringen af de ovennævnte varer, der var forsynet med det officielle eurosymbol, påførte sagsøgerne et tab, har sagsøgerne dermed ikke fastslået, at det hævdede tab er en tilstrækkelig direkte følge af den påståede ulovlige handling fra Kommissionens side.

102 Hvad endvidere angår de hævdede eksempler på erhvervsmæssig brug af det officielle eurosymbol, som sagsøgerne har påberåbt sig, skal det allerede fastslås, at de varer, hvorpå Kommissionen har anbragt det officielle eurosymbol — i modsætning til det af første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b) — ikke er identiske, eller lignende, med de varer, som ISL's varemærke er registreret for.

103 Hvad endelig angår Kommissionen initiativ til blandt handlende at udbrede ordet »euro« sammen med sloganet »Her accepteres betaling i euro«, hvilket initiativ repræsenteres af det officielle eurosymbol, skal det anføres, at dette ord ikke har

nogen lighed med ISL's figurtegn. Under alle omstændigheder har udbredelsen heraf ikke til formål at markedsføre varer eller tjenesteydelser, men alene slutforbrugerens incitament og tilvænning til at bruge den fælles valuta og slutforbrugerens tillid til denne begivenhed.

104 Det følger af ovenstående, at Kommissionen, i modsætning til det af sagsøgerne hævdede, ikke har gjort erhvervsmæssig brug af eller opfordret tredjemand til at gøre erhvervsmæssig brug af det officielle eurosymbol, dvs. i sammenhæng med en forretningsmæssig virksomhed, hvor der søges opnået økonomisk vinding i henhold til ovennævnte retspraksis. Under disse omstændigheder kan Kommissionen ikke antages at have krænket de rettigheder, ISL har til sit varemærke, ved at indføre og udbrede det officielle eurosymbol.

105 Det må dog under hensyn til de særlige omstændigheder i denne sag subsidiært fastslås, at selv om det antages, at Kommissionens brug af det officielle eurosymbol kan sammenlignes med en erhvervsmæssig brug, har sagsøgerne ikke påvist en risiko for forveksling mellem ISL's figurtegn og det nævnte symbol.

106 Det fremgår herved af fast retspraksis, at risikoen for forveksling skal underkastes en helhedsvurdering under hensyntagen til alle de relevante faktorer i det foreliggende tilfælde. Helhedsvurderingen indebærer en vis indbyrdes afhængighed mellem de faktorer, der kommer i betragtning. F.eks. kan en risiko for forveksling fastslås trods en lavere grad af lighed mellem de pågældende varer eller tjenesteydelser, såfremt ligheden mellem varemærkerne er stor, og det ældre varemærke har en stor adskillelsesevne og især et højt renommé (Marca Mode-dommen, præmis 40).

107 Der er således risiko for forveksling i første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b)'s forstand, såfremt omsætningskredsen kan tage fejl med hensyn til de

pågældende varers eller tjenesteydelsers forretningsmæssige oprindelse. Derimod er en sådan risiko udelukket, hvis det ikke fremgår, at det i omsætningskredsen kan antages, at de pågældende varer eller tjenesteydelser hidrører fra den samme virksomhed eller i givet fald fra økonomisk forbundne virksomheder (Canon-dommen, præmis 30).

108 For det første fremgår det nemlig af første varemærkedirektivs artikel 2, at et varemærke skal være egnet til at adskille en virksomheds varer eller tjenesteydelser fra andre virksomheders. For det andet anføres det i direktivets tiende betragtning, at formålet med den af varemærket ydede beskyttelse navnlig er at sikre dets grundlæggende funktion som angivelse af oprindelse som defineret ovenfor i præmis 94 (Canon-dommen, præmis 27).

109 På baggrund af disse betragtninger skal der — med henblik på at afgøre, om brugen af det officielle eurosymbol kan give anledning til en risiko for forveksling med ISL's figurtegn — først foretages en sammenligning af de pågældende varer og tjenesteydelser, derefter af de pågældende tegn, og endelig skal den relevante kundekreds identificeres.

110 For så vidt angår sammenligningen af de pågældende varer og tjenesteydelser, der i henhold til første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b), skal være identiske eller lignende, skal det påpeges, at der skal tages hensyn til alle de relevante faktorer, der kendetegner forbindelsen mellem varerne eller tjenesteydelserne. Disse faktorer omfatter navnlig deres art, deres anvendelsesformål og benyttelsen af dem, samt om de er i et konkurrenceforhold eller supplerer hinanden (Canon-dommen, præmis 23).

111 Som det tidligere er fastslået, anbringer Kommissionen imidlertid ikke selv det officielle eurosymbol på varer eller tjenesteydelser. Herudover skal det erindres, at anbringelsen af det officielle eurosymbol på varer eller tjenesteydelser i princippet alene tilsigter at betegne møntsorten, og dette gælder også i det tilfælde, hvor symbolet anbringes på varer eller tjenesteydelser, der er omfattet af

klasse 16 og 36, hvori sagsøgerne har opnået registrering af ISL's figurtegn. Hvad angår de af sagsøgerne omtalte varer, hvorpå Kommissionen har anbragt det officielle eurosymbol, er det tidligere fastslået, at disse varer ikke er omfattet af klasse 16 og 36.

112 Hvad angår sammenligningen af de relevante tegn er det blevet fastslået, at en helhedsvurdering af risikoen for forveksling, for så vidt angår de pågældende varemærkers visuelle, lydlige eller begrebsmæssige lighed, skal være baseret på helhedsindtrykket af varemærkerne, idet der bl.a. skal tages hensyn til de bestanddele, der har særpræg eller dominans (SABEL-dommen, præmis 23, og Domstolens dom af 22.6.1999, sag C-342/97, Lloyd Schuhfabrik Meyer, Sml. I, s. 3819, præmis 25).

113 I denne forbindelse er der ubestrideligt visuelle ligheder mellem ISL's figurtegn og det officielle eurosymbol, uden at de dog er identiske. En af forskellene er, således som det med rette er anført af sagsøgerne, at de to parallelle streger, der krydser det store »C«, er kurvede for så vidt angår ISL's figurtegn og retlinede for så vidt angår det officielle eurosymbol.

114 Hvad endelig angår fastlæggelsen af den relevante kundekreds skal det bemærkes, at det ifølge retspraksis spiller en afgørende rolle i helhedsvurderingen af risikoen for forveksling, hvordan gennemsnitsforbrugeren af den pågældende kategori af varer eller tjenesteydelser opfatter varemærkerne (Lloyd Schuhfabrik Meyer-dommen, præmis 25).

115 Ifølge sagsøgerne er ISL's figurtegn imidlertid ikke blevet anbragt på rejsechecks rettet mod den brede offentlighed, idet tegnet alene anvendes i forbindelse med ISL's transaktioner med erhvervsdrivende gennem de mellemmænd, som ISL's forretningsmæssige virksomhed reelt drives igennem. Det drejer sig ifølge sagsøgerne om finansorganer og rejsebureauer, som ISL handler med for at markedsføre sine varer eller tjenesteydelser.

116 Da ISL's varemærke er registreret i Det Forenede Kongerige, i Tyskland, i Italien, i Spanien og i Sverige, består den relevante kundekreds derfor kun af erhvervsdrivende i disse medlemsstater, som ISL handler med gennem mellemmænd.

117 Det kan imidlertid ikke antages, at der blandt disse forstandige erhvervsdrivende består en risiko for forveksling mellem det officielle eurosymbol og ISL's figurtegn.

118 Sagsøgerne har nemlig ikke fremlagt overbevisende elementer, der giver grundlag for at antage, at ISL's figurtegn, på trods af en svag lighed mellem varerne eller tjenesteydelserne, har en sådan grad af særpræg, enten iboende eller på grund af markedets kendskab til mærket, at det navnlig er meget velrenommeret blandt den identificerede relevante kundekreds.

119 Det skal i så henseende i øvrigt anføres, at sagsøgerne ikke har fremlagt bevis for deres påstand om, at ISL har gjort regelmæssig og omfattende brug af sit varemærke, der gengives som figurtegnet i sig selv. De eksempler på brug af ISL's varemærke, sagsøgerne har fremlagt, vedrører tværtimod alene, med en enkelt undtagelse, det varemærke, der gengives som ISL's figurtegn i sammenhæng med ordet »Interpayment«, og ikke ISL's figurtegn, som er genstand for denne sag, og som alene består af figurtegnet i sig selv. Dette faktum fremgår tydeligt af bilag 4 til stævningen, der har overskriften »Corporate Identity Interpayment Guidelines«, som bl.a. vedrører vilkårene for brug af ISL's varemærke, og hvori varemærket er gengivet som figurtegnet i sammenhæng med ordet »Interpayment«.

120 Det kan i øvrigt ikke anerkendes, at når denne forstandige kundekreds ser det officielle eurosymbol på pengesedler eller endog på de varer, som sagsøgerne har omtalt, tror den, at disse pengesedler eller varer er fremstillet eller markedsført af ISL.

121 Herudover skal der lægges vægt på, at ifølge sagsøgerne består forvekslingsrisikoen i det forhold, at ISL's kunder holder op med at forbinde ISL's figurtegn med ISL's varer, og ikke i det forhold, at kunderne tror, at varer, der er forsynet med det officielle eurosymbol, er markedsført af ISL. Sagsøgerne har herved anført, at ingen af dem, der tidligere har forbundet ISL's figurtegn med disse varer, fortsat vil gøre det.

122 Det skal således fastslås, at sagsøgerne ikke til støtte for dette anbringende har påberåbt sig, at der er forvekslingsrisiko, men risiko for, at der antages at være en forbindelse.

123 Første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b), kan imidlertid kun finde anvendelse, når de varer eller tjenesteydelser, der er dækket af varemærket, er af samme eller lignende art som dem, der er dækket af det pågældende tegn, og der som følge heraf i offentlighedens bevidsthed er forvekslingsrisiko, herunder at der er en forbindelse med varemærket.

124 Domstolen har i den forbindelse fastslået, at det fremgår af denne artikels ordlyd, at begrebet »risiko for, at der er en forbindelse«, ikke er et alternativ til begrebet »risiko for forveksling«, men tjener til nærmere at fastlægge begrebets rækkevidde. Selve denne bestemmelses ordlyd udelukker dermed, at den kan finde anvendelse, når der ikke i offentlighedens bevidsthed er forvekslingsrisiko. Beskyttelsen af det registrerede varemærke afhænger således ifølge første varemærkedirektivs artikel 5, stk. 1, litra b), af, at der er forvekslingsrisiko, og denne fortolkning følger ligeledes af tiende betragtning til første varemærkedirektiv, hvoraf det fremgår, at »det er en udtrykkelig betingelse for beskyttelsen, at der er risiko for forveksling« (SABEL-dommen, præmis 18, 19 og 26, Canon-dommen, præmis 30, Lloyd Schuhfabrik Meyer-dommen, præmis 17, og endelig Marca Mode-dommen, præmis 34 og 35).

125 Det følger heraf, at den blotte risiko for en bestående forbindelse, således som sagsøgerne har påberåbt sig, ikke kan opfylde betingelsen om forvekslingsrisiko, og at de afgørende forhold for en sådan risiko under alle omstændigheder, som det tidligere er fastslået, ikke foreligger i denne sag.

126 Da Kommissionen ikke har gjort erhvervsmæssig brug af det officielle eurosymbol, og da der under alle omstændigheder ikke i offentlighedens bevidsthed er risiko for forveksling mellem ISL's figurtegn og det officielle eurosymbol, kan det herefter ikke antages, at Kommissionen på grund af indførelsen, brugen og markedsføringen af dette symbol har begået en ansvarspådragende retsstridig handling, når den ikke har krænket ISL's varemærkerettigheder. Sagsøgernes første anbringende skal således forkastes.

Det andet anbringende om tilsidesættelse af principper om henholdsvis overholdelsen af erhvervede rettigheder, beskyttelsen af den berettigede forventning, forbuddet mod forskelsbehandling og proportionalitet

— Parternes argumenter

127 Sagsøgerne har påpeget, at »tout fait quelconque de l'homme, qui cause à autrui un dommage, oblige celui par la faute duquel il est arrivé à le réparer« (enhver handling, som en person foretager, og som skader en anden, forpligter skadevolderen til at afhjælpe den). Kommissionen har uafhængigt af den i forbindelse med det første anbringende fastslåede krænkelse af varemærkerettigheder handlet skadende, forsømmeligt og dermed retsstridigt og har navnlig klart tilsidesat »højere« retsregler.

128 Hvad for det første angår overholdelsen af erhvervede rettigheder har sagsøgerne gjort gældende, at ejendomsretten og mere generelt de grundlæggende rettigheder er sikret og er en del af Fællesskabets retsorden (Domstolens dom af 13.12.1979, sag 44/79, Hauer, Sml. s. 3727, præmis 17, og dommen i sagen Dubois et Fils mod Rådet og Kommissionen, præmis 73). Varemærkerettigheder udgør i denne forbindelse væsentlige rettigheder, hvis overholdelse skal sikres i Fællesskabet (jf. i denne retning ånden i første varemærkedirektiv og HAG GF-dommen).

129 Kommissionen foretog imidlertid ikke en undersøgelse af ældre rettigheder med henblik på at vurdere risikoen for, at en anden person havde opnået enerettigheder til et lignende varemærke, hvilket beviser, at der er udvist en meget stor grad af forsømmelighed. Hvis Kommissionen havde foretaget en sædvanlig undersøgelse, ville den i øvrigt have fået kendskab til ISL's figurtegn, således som det bevises af den undersøgelse af ældre rettigheder, der er foretaget i Det Forenede Kongerige ved hjælp af systemet Marquesa.

130 Sagsøgerne har ligeledes henvist til de juridiske responsa, der på sagsøgernes opfordring er udarbejdet af advokat A. Braun samt professorerne C. Gielen og W. Tilmann, der er specialister inden for varemærkeretten, og som bekræfter såvel behovet for at foretage en undersøgelse af ældre rettigheder som den uforsigtighed, Kommissionen gjorde sig skyldig i ved ikke at gøre dette.

131 Hvad for det andet angår princippet om beskyttelse af den berettigede forventning har sagsøgerne bemærket, at på grund af Rådets vedtagelse af første varemærkedirektiv og adskillige beslutninger fra Kommissionen, der anerkender vigtigheden af varemærkerettigheder, er de blevet ledt til at have »begrundede forhåbninger« i henhold til retspraksis vedrørende overholdelsen og opretholdelsen af deres varemærkerettigheder. Kommissionen har således, idet den har undladt at tage hensyn til sagsøgernes rettigheder ved indførelsen af euroen, selv om eksistensen og opretholdelsen af varemærker i Fællesskabet ikke er underlagt

Kommissionens skøn, tilsidesat det grundlæggende princip om overholdelse af deres berettigede forventning (Domstolens dom af 26.6.1990, sag C-152/88, Sofrimport mod Kommissionen, Sml. I, s. 2477, præmis 26, og af 11.7.1997, sag T-267/94, Oleifici Italiani mod Kommissionen, Sml. II, s. 1239, præmis 32, samt dommen i sagen Dubois et Fils mod Rådet og Kommissionen, præmis 68).

132 Hvad for det tredje angår det principielle forbud mod forskelsbehandling har sagsøgerne fremført, at Kommissionen ved at indføre, iværksætte og markedsføre det officielle eurosymbol har forskelsbehandlet sagsøgerne, idet ingen andre varemærkeindehavers ret er blevet krænket.

133 Hvad for det fjerde angår proportionalitetsprincippet er sagsøgerne af den opfattelse, at Kommissionen har forfulgt formål, der tilsyneladende er lovlige, men de midler, der er anvendt til at opfylde disse formål, går ud over det, der er nødvendigt for at opfylde disse formål. Overholdelsen af dette princip kræver, at disse formål opfyldes, uden at sagsøgerne mister hovedindholdet i deres rettigheder.

134 Kommissionen har imødegået sagsøgernes argument om, at den har udvist forsømmelighed ved ikke at foretage en undersøgelse af ældre rettigheder, og at de uddrag af juridiske responsa, sagsøgerne har påberåbt sig, ikke underbygger det synspunkt, sagsøgerne forsvarer, nemlig at Kommissionen over for alle varemærkeindehavere var retligt forpligtet til at foretage en undersøgelse af ældre rettigheder. Det fremgår af de tre juridiske responsa, at en erhvervsvirksomhed, der ønsker at anvende et nyt varemærke, sædvanligvis foretager en undersøgelse af ældre rettigheder. Selv om denne generelle betragtning ikke kan anfægtes, har Kommissionen imidlertid anført, at da det officielle eurosymbol i vid udstrækning ligner dens tidligere emblem, der var forbeholdt i henhold til Pariserkonventionen af 20. marts 1883 om beskyttelse af industriel ejendomsret, og som var meget brugt af Kommissionen, var der ikke grundlag for at gennemføre nye undersøgelser. Under alle omstændigheder er den fælles konklusion i de tre juridiske responsa uden relevans, idet Kommissionen ikke havde til hensigt at vedtage et nyt varemærke eller en label.

135 Kommissionen har i øvrigt hævdet, at en forpligtelse til at foretage en undersøgelse af ældre rettigheder er uforenelig med ordningen til beskyttelse af tegn, varemærker og labels, idet der allerede findes et middel til at forsvare sig mod den retsstridige brug af et varemærke (søgsmål vedrørende varemærkekrænkelse). Det forhold, at der ikke gennemføres undersøgelser af ældre rettigheder, kan ikke i sig selv være en tilstrækkelig søgsmålsgrund.

136 Kommissionen har vedrørende klagepunktet om tilsidesættelse af erhvervede rettigheder fremført, at de af sagsøgerne påberåbte rettigheder kun er varemærkerettigheder til ISL's figurtegn. Kommissionen har imidlertid tidligere godtgjort, at denne varemærkerettighed ikke er krænket.

137 Hvad angår argumentet om en tilsidesættelse af princippet om forbud mod forskelsbehandling er det vildledende, og argumentet om en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet er for vagt.

— Rettens bemærkninger

138 Hvad angår ejendomsretten skal det påpeges, at denne ret er sikret i Fællesskabets retsorden i overensstemmelse med de fælles begreber i medlemsstaternes forfatninger, der også har fundet udtryk i den første protokol til den europæiske konvention om beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (jf. Hauer-dommen, præmis 17).

139 I denne sag er den af sagsøgerne påberåbte ejendomsret imidlertid den ret, som ISL har til sit varemærke på grund af registreringen af figurtegnet i flere medlemsstater. Det drejer sig om en immateriel ejendomsret, der består i en

eneret til at udnytte dette varemærke, hvilken ret kan gøres gældende over for alle, men inden for visse grænser. De begrænsninger, der relaterer sig til denne ejendomsrets karakter, skyldes for det første specialitetsgrundsætningen, hvorefter den opnåede ret er begrænset til de specifikke varer eller tjenesteydelser, og for det andet registreringens nationale karakter, idet den opnåede beskyttelse er begrænset til den stats område, hvori varemærket er registreret.

140 Det følger heraf, at dette argument skal adskilles fra argumentet om, at ISL's varemærkerettigheder er krænket.

141 Der er imidlertid tidligere fastslået, at Kommissionen ikke har gjort erhvervsmæssig brug af det officielle eurosymbol, og at sagsøgerne under alle omstændigheder ikke har godtgjort, at ISL's varemærke har mistet sin grundlæggende funktion. Det kan således hverken antages, at Kommissionen har krænket den ejendomsret, hvorefter ISL har eneret til sit figurtegn, eller så meget desto mere at Kommissionen har tilsidesat forbuddet mod forskelsbehandling eller proportionalitetsprincippet.

142 Hvad endvidere angår sagsøgernes påstand om, at Kommissionen har undladt at foretage en undersøgelse af ældre rettigheder med henblik på at afgøre, om en virksomhed allerede havde en eneret til et lignende tegn, skal det atter bemærkes, at Kommissionen ikke har gjort erhvervsmæssig brug af det officielle eurosymbol som varemærke.

143 Herudover fremgår det af fast retspraksis, at fællesskabsinstitutionernes undladelser kun kan begrunde ansvar for Fællesskabet, såfremt institutionerne ikke har overholdt en i en fællesskabsretlig bestemmelse fastsat retlig forpligtelse (Domstolens dom af 15.9.1994, sag C-146/91, KYDEP mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 4199, præmis 58, og Rettens kendelse af 26.6.2000, forenede sager T-12/98 og T-13/98, Argon m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. II,

s. 2473, præmis 18). Sagsøgerne har imidlertid ikke i deres skriftlige indlæg anført den fællesskabsbestemmelse, i henhold til hvilken Kommissionen skulle være forpligtet til at foretage en undersøgelse af ældre rettigheder ved registreringen af det officielle eurosymbol eller et lignende tegn som varemærke.

144 De tre varemærkespecialisters juridiske udtalelser, der er fremlagt af sagsøgerne, identificerer heller ikke de fællesskabsbestemmelser, hvoraf der skal fremgå en sådan forpligtelse for Kommissionen.

145 Hvad i øvrigt angår disse udtalelser skal der mere generelt lægges vægt på, at de efter deres art ikke kan svække ovenstående bedømmelse af den påståede krænkelse af ISL's varemærke. Udtalelserne støttes nemlig på det fejlagtige postulat, at Kommissionen i denne sag har gjort erhvervsmæssig brug af det officielle eurosymbol som varemærke i et forretningsmæssigt øjemed.

146 Hvad angår princippet om beskyttelse af den berettigede forventning skal der henvises til, at muligheden for at påberåbe sig dette princip står åben for enhver, der befinder sig i en situation, hvoraf det fremgår, at fællesskabsadministrationen har givet den pågældende anledning til begrundede forhåbninger. Derimod kan ingen påberåbe sig tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, såfremt administrationen ikke har afgivet præcise løfter (dommen i sagen Dubois et Fils mod Rådet og kommissionen, præmis 68).

147 Sagsøgerne er i denne forbindelse af den opfattelse, at de har fået begrundede forhåbninger ved, at Rådet har vedtaget første varemærkedirektiv og Kommissionen forskellige beslutninger, der anerkender betydningen af varemærkerettigheder.

148 Ud over det forhold, at Kommissionens vedtagelse af det officielle eurosymbol ikke har krænket ISL's varemærkerettigheder, skal det imidlertid under alle omstændigheder fastslås, at der er en stor forskel mellem en meget generel udtalelse fra Kommissionen, der ikke kan give anledning til berettigede forventninger, og et præcist løfte, som forventningerne kan bygge på (jf. Rettens dom af 14.9.1995, sag T-571/93, Lefebvre m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2379, præmis 74).

149 Dette argument må således også forkastes, og anbringendet skal herefter forkastes i sin helhed.

Det tredje anbringende om ekspropriation

150 Sagsøgerne har noteret, at den grundlæggende ejendomsret umiddelbart indebærer, at det ikke er muligt at tilegne sig den, således som det er sikret i artikel 1 i tillægsprotokollen til den europæiske konvention om beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, som fællesskabsinstitutionerne er forpligtet til at overholde (jf. i denne retning Domstolens dom af 17.12.1970, sag 11/70, Internationale Handelsgesellschaft, Sml. s. 235, org.ref.: Rec. s. 1125, generaladvokat Caportis forslag til afgørelse i Hauer-sagen, Sml. s. 3752, og generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse til Domstolens dom af 13.7.1989, sag 5/88, Wachauf, Sml. s. 2609, på s. 2622, punkt 22). Kommissionens foranstaltninger i sagen her kan sidestilles med en ulovlig ekspropriation af sagsøgernes aktiv, da dette medfører, at ISL's figurtegn mister sit særpræg og sin værdi. Kommissionen kunne let have undgået, at sagsøgerne led skade, og såfremt sagsøgerne ikke havde mulighed for at anlægge sag om krænkelse af varemærkerettigheden, således som det er anerkendt af Kommissionen, ville de ikke modtage nogen godtgørelse for tabet af deres intellektuelle ejendomsret og deres forretningsmæssige omdømme. Kommissionen har i øvrigt ikke kunnet påberåbe sig nogen berettigelse for sin handling, og såfremt det formodes, at denne handling var berettiget eller lovlig, er Kommissionen under alle omstændigheder forpligtet til at erstatte den skade, sagsøgerne har lidt (jf. i denne retning generaladvokat Sir Slynns forslag til afgørelse til Domstolens dom af 6.12.1984, sag 59/83, Biovilac mod EØF, Sml. s. 4057, på s. 4082).

151 Kommissionen har hertil anført, at de gældende lovgivninger ikke indeholder nogen bestemmelse, der giver mulighed for at hævde, at »udvandingen« af et varemærke kan sidestilles med en ekspropriation.

152 Retten skal i denne forbindelse blot fastslå, at anbringendet om ekspropriation ikke kan adskilles fra anbringendet om krænkede varemærkerettigheder eller argumentet om tilsidesatte erhvervede rettigheder, idet disse klagepunkter på identisk vis vedrører den immaterielle eneret, som ISL har til det pågældende figurtegn.

153 Det følger heraf, at den ovenstående bedømmelse, hvorefter Kommissionen ikke har krænket de rettigheder, som ISL har til selskabets varemærke, er relevant i forbindelse med dette anbringende, og at anbringendet således også skal forkastes.

154 Herefter findes sagsøgerne ikke at have godtgjort, at Kommissionen har begået en ansvarspådragende retsstridig handling.

Objektivt ansvar

Parternes argumenter

155 Ifølge sagsøgerne kan der opstå ansvar i henhold til artikel 288 EF, selv om den pågældende fællesskabsinstitutions adfærd ikke er ulovlig, når denne adfærd er

uforholdsmæssigt bebyrdende for borgerne, medfører ubillighed og udgør et brud på den ligelige fordeling af offentlige byrder.

156 I den sag, der gav anledning til Rettens dom af 28. april 1998 (sag T-184/95, Dorsch Consult mod Rådet og Kommissionen, Sml. II, s. 667), anerkendte Rådet, at der kunne opstå ansvar for Fællesskabet for lovlige handlinger, og Retten betingede dette ansvars opståen af det forhold, at det påståede tab, der skal være indtruffet og aktuelt, rammer en særlig kategori af erhvervsdrivende uforholdsmæssigt hårdt i forhold til andre erhvervsdrivende (særligt tab) og overskrider grænserne for, hvilke risici der knytter sig til økonomisk virksomhed inden for det pågældende område (usædvanligt tab), uden at den retsakt, der ligger til grund for den påberåbte skade, er begrundet i en almindelig økonomisk interesse (jf. dommens præmis 80).

157 Selv om disse forhold ikke var opfyldt i de sager, der gav anledning til dommene i sagerne Biovilac mod EØF, Dubois et Fils mod Rådet og Kommissionen og Dorsch Consult mod Rådet og Kommissionen, er sagsøgerne imidlertid af den opfattelse, at de er opfyldt i denne sag. Hvad angår et usædvanligt tab har sagsøgerne nemlig gjort gældende, at vedtagelsen og indførelsen af det officielle eurosymbol har medført et tab, der rammer dem på en uforholdsmæssig måde. For så vidt angår et særligt tab er risikoen for, at et offentligt organ ikke tager hensyn til de rettigheder, som en varemærkeindehaver har, ved dette organs indførelse af et tegn, der er forbundet med erhvervslivet, ikke generel for alle varemærker og kan ikke forudses, selv om det lidte tab kunne undgås. Selv om det af Kommissionen forfulgte formål endelig kunne være berettiget i den almene økonomiske interesse, er det ikke det forfulgte mål, men de ufornuftige midler, der ikke kan berettiges med den almene interesse, som Kommissionen har anvendt for at nå dette mål, der har påført sagsøgerne et tab.

158 Sagsøgerne har konkluderet, at selv om Kommissionens adfærd ikke antages at være et retsstridigt ansvarspådragende forhold, er Kommissionen forpligtet til at godtgøre sagsøgernes tab.

159 Kommissionen har heroverfor anført, således som sagsøgerne i øvrigt har anerkendt, at Fællesskabets retsinstanser endnu ikke har anvendt princippet om, at Fællesskabet kan ifalde ansvar for en lovlig handling. Det følger endvidere af den relevante retspraksis, at dette erstatningsansvar under alle omstændigheder forudsætter, at det godtgøres, at det påståede tab foreligger, og at der foreligger et særligt og usædvanligt tab (dommen i sagen Dorsch Consult mod Rådet og Kommissionen, præmis 59). Sagsøgerne har imidlertid ikke fremlagt bevis for de nævnte forhold i den foreliggende sag.

160 Ifølge Kommissionen fremgår det i øvrigt klart af dommen i sagen Dorsch Consult mod Rådet og Kommissionen, at der ikke kan pålægges ansvar, hvis den foranstaltning, der har forvoldt den påberåbte skade, er berettiget i en almen økonomisk interesse, hvilket er tilfældet i denne sag. Selv om sagsøgerne forsøger at sondre mellem det af Kommissionen forfulgte formål ved vedtagelsen af det officielle eurosymbol, hvilket formål ifølge sagsøgerne er berettiget i en almen økonomisk interesse, og de midler, som Kommissionen har anvendt for at opfylde dette formål, nemlig den manglende undersøgelse af ældre rettigheder, har Kommissionen bemærket, at den ikke var forpligtet til at foretage den nævnte undersøgelse, og at dette forhold i sig selv ikke er ansvarspådragende.

Rettens bemærkninger

161 Det må påpeges, at hvis princippet om et objektivt ansvar skal anerkendes i fællesskabsretten, forudsætter det under alle omstændigheder, at tre betingelser kumulativt er opfyldt, nemlig at det hævdede tab foreligger, at der er årsagssammenhæng mellem tabet og den handling, der lægges Fællesskabets institutioner til last, samt at tabet har en usædvanlig og særlig karakter (Domstolens dom af 15.6.2000, sag C-237/98 P, Dorsch Consult mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 4549, præmis 17-19, og Rettens dom af 6.12.2001, sag T-196/99, Area Cova m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. II, s. 3597, præmis 171).

162 For så vidt angår betingelsen om et faktisk og reelt tab påhviler det sagsøgeren over for Fællesskabets retsinstanser at føre bevis for, at det tab, der hævdes at være lidt, faktisk er indtrådt. I denne forbindelse kan spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger et faktisk og reelt tab, ikke besvares abstrakt af Fællesskabets retsinstanser, men det skal besvares under hensyn til de nøjagtige faktiske omstændigheder, som kendetegner den sag, som disse retsinstanser har fået forelagt (dom af 15.6.2000, Dorsch Consult mod Rådet og Kommissionen, præmis 23 og 25).

163 For så vidt angår betingelsen om årsagsforbindelse følger det af fast retspraksis, at årsagsforbindelsen i henhold til artikel 288, stk. 2, EF antages at foreligge, når der er en direkte årsagsforbindelse mellem den retsakt, der bebrejdes den pågældende institution, og det påberåbte tab. Sagsøgeren har bevisbyrden for denne årsagsforbindelse. Fællesskabet ifalder kun ansvar, hvis tabet er en tilstrækkelig direkte følge af den pågældende institutions adfærd (jf. analogt dommen i sagen TEAM mod Kommissionen, præmis 68 og den deri nævnte retspraksis).

164 Det er imidlertid ovenfor fastslået, at sagsøgerne ikke i denne sag har fremlagt noget bevis, hvoraf det fremgår, at ISL faktisk og reelt er blevet forhindret i at bruge sit varemærke på grund af Kommissionens adfærd. De har nemlig ikke fremlagt bevis for, at det officielle eurosymbol, der tilsigter at betegne den fælles valuta, blev erhvervsmæssigt brugt som et varemærke og under alle omstændigheder har medført en risiko for forveksling i offentlighedens bevidsthed, der igen medførte, at ISL's varemærke mistede sin grundlæggende funktion.

165 Hvad herudover angår den omstændighed, at tredjemand har anbragt det officielle eurosymbol på forskellige varer, skal det anføres, at selv om det antages, at dette symbol er blevet anbragt på varer i klasse 16 og 36 med henblik på at give kundekredsen mulighed for at identificere deres forretningsmæssige oprindelse, er

det ikke desto mindre rigtigt, at denne brug ikke i tilstrækkeligt omfang direkte kan tilregnes Kommissionen. Det er ovenfor fastslået, at selv om Kommissionen har opfordret tredjemand til at gøre brug af det officielle eurosymbol, var dens hensigt at fremme udbredelsen af det officielle eurosymbol som en betegnelse for den fælles valuta og ikke som et tegn, der tilsigtede at adskille specifikke varer eller tjenesteydelser (jf. ovenfor, præmis 104).

166 Herefter skal sagsøgernes påstand om Fællesskabets objektive ansvar forkastes, idet sagsøgerne ikke har fremlagt bevist for, at der foreligger et faktisk og reelt tab, som kan tilregnes Kommissionen.

167 På baggrund af ovenstående skal sagsøgte i det hele frifindes.

Sagens omkostninger

168 I medfør af procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Sagsøgeren har tabt sagen og bør derfor dømmes til at betale sagens omkostninger i overensstemmelse med Kommissionens påstand herom.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Femte Afdeling)

1) **Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber frifindes.**

2) **Sagsøgerne betaler sagens omkostninger.**

Cooke García-Valdecasas Lindh

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 10. april 2003.

H. Jung
Justitssekretær

R. García-Valdecasas
Afdelingsformand